

Pejić, Ilija; Željko Prohaska. Priča o knjizi na kotačima : povijest Bibliobusne službe Narodne knjižnice “Petar Preradović” Bjelovar /1972.-2012./. Bjelovar : Narodna knjižnica “Petar Preradović”, 2012. - 55 str. ISBN 978-953-99736-4-1

Autori knjige, vrsni poznavatelji teme pokretnih knjižnica - Željko Prohaska, knjižničar u bibliobusu od 1975. godine i Ilija Pejić, knjižničarski savjetnik, od 1992. godine voditelj Županijske matične službe Narodne knjižnice “Petar Preradović” Bjelovar – u zajedničkom radu na ovoj publikaciji koristili su pristup koji uključuje ispreplitanje i međusobno nadopunjavanje osobnih sjećanja na stanja, događaje i okolnosti sa činjenicama utvrđenim temeljem istraživanja literature i arhivskih dokumenata. Kao krajnji rezultat nastalo je jedinstveno djelo koje donosi pregršt podataka, ali istovremeno priča i jednu osobitu knjižničarsku priču, potpuno uronjenu u kontekst vremena i prostora na kojem se odvija.

U prvom poglavlju *Uvod ili počeci Bibliobusne službe u Bjelovaru* opisana je najranija povijest bjelovarske pokretne knjižnice koja seže u 60-e godine 20. stoljeća. Izneseni podaci potvrđuju kako je potreba za pokretnim oblikom pružanja knjižničnih usluga u ovom kraju postojala i nastojala se zadovoljiti znatno ranije nego što je Služba zaista i osnovana, a njen razvoj sve do danas rezultat je dugogodišnjih nastojanja mnogih ranijih naraštaja knjižničara. Sljedeća tri poglavlja obuhvaćaju pojedina razdoblja od osnivanja bjelovarske Bibliobusne službe do danas, a svako od njih prati rad Službe s jednim od tri različita vozila.

Poglavlje *Nabava prvog vozila (bibliokombija) : rad 1972.-1980.* govori o početku rada Bibliobusne službe s prvim vozilom - kombijem prilagođenim knjižničnim potrebama. Ovo najstarije razdoblje u razvoju Službe obilježeno je ustrojavanjem prve mreže bibliobusnih stajališta, formiranjem inicijalnoga knjižnog fonda, ali i početkom provođenja animacijsko-pedagoških i kulturnih aktivnosti za korisnike. Poseban naglasak u to vrijeme bio je na suradnji kulturnih ustanova s udruženim radom, pa je tako i bibliobus imao važan zadatak u “približavanju knjige i čitanja radnicima”.

Kao granična godina za početak sljedećeg poglavlja - pod nazivom *Nabava drugog vozila (bibliobusa) : rad 1980.-1991.* – logično je odabrana 1980. godina, koju je obilježio dolazak novog, prvi put namjenski izgrađenog bibliobusa. U ovom razdoblju, Bibliobusna služba bilježi značajan uspon djelatnosti: povećava se broj djelatnika na dva člana posade, uvode se nova stajališta,

raste broj korisnika, posudbi... Pokretna knjižnica u to vrijeme već je stvorila svojevrstnu tradiciju u radu i postaje sve popularnija među korisnicima, koji su tijekom proteklih godina stekli naviku redovitog korištenja bibliobusnih usluga.

Poglavlje Novo doba ili Bibliobusna služba danas : 1991.-2011. opisuje najnovije, a ujedno i najdramatičnije razdoblje postojanja Bibliobusne službe koje obuhvaća razdoblje od punih dvadeset godina i dovodi nas sve do današnjih dana. Započinje podacima o djelovanju bibliobusa, ali i o bjelovarskom te o hrvatskom knjižničarstvu općenito u teškim vremenima Domovinskog rata. Uz to, veliki dio razdoblja opisanog u ovom poglavlju - od sredine 90-ih godina pa sve do 2004. - obilježila su nastojanja da se dotrajalo bibliobusno vozilo iz 1980. zamijeni novim, jer je uslijed zastarjelosti vozila prijetilo potpuno ukidanje službe. Bjelovarski knjižničari u to vrijeme aktivno se uključuju u osnivanje Komisije za pokretne knjižnice Hrvatskoga knjižničarskog društva i u organizaciju stručnih skupova o pokretnim knjižnicama, dajući time velik doprinos ukupnom razvoju ove djelatnosti u Hrvatskoj. Na kraju, autori opisuju i analiziraju promjene koje su nastale u radu Službe u odnosu na njene početke, osobito nakon nabave najnovijeg, trećeg bibliobusa. Razmatra se značenje i razvoj pokretne knjižnice i u kontekstu drugih promjena u okruženju, kao što su informatizacija, uvođenje novih vrsta knjižničnih usluga, promijenjene potrebe i zahtjevi korisnika... Osobito se ističe uloga pokretnih knjižnica u omogućivanju pristupa knjižničnim uslugama svim onim skupinama korisnika koje su možda društveno isključene.

U Zaključku istaknuta je značajna uloga bjelovarske gradske Knjižnice i njene Bibliobusne službe u razvoju pokretnih knjižnica u cijeloj regiji. Upravo uza stručnu i savjetodavnu pomoć bjelovarskih kolega, osnovana je 1979. i Bibliobusna služba u Koprivnici, a posrednim rezultatom dugogodišnje tradicije pokretnih knjižnica u ovoj regiji, koju je prva započela bjelovarska Bibliobusna služba, možemo smatrati i najnovije osnivanje pokretne knjižnice u Križevcima 2009. u susjednoj, Koprivničko-križevačkoj županiji.

Impresivne brojke usporednih statističkih podataka iz bibliobusnog poslovanja otprije 40-ak godina i danas nesumnjivo govore o iznimnim rezultatima koje su od 1972. do danas ostvarila četvorica djelatnika - članova bibliobusnih posada. Na kraju, ističe se nedvojbeno činjenica kako pokretna knjižnica odlično dopunjava i nadograđuje djelovanje i programe svoje matične knjižnice te čini nezamjenjivi dio ukupnoga suvremenog gradskog i županijskoga knjižničnog sustava.

No, autori se nisu zaustavili samo na nizanju povijesnih činjenica o razvoju Bibliobusne službe pa knjiga sadrži još i dva posebna dodatka koji ukupnom dojmu o njenom sadržaju daju dodatnu dimenziju.

Prvi Dodatak sadrži rezime provedenog istraživanja o zadovoljstvu korisnika bibliobusom te komentare najvažnijih dobivenih rezultata. Na taj način dokumentirana je i čitateljima predočena povratna informacija o djelovanju bibliobusa dobivena upravo od onih koji se njegovim uslugama služe. Egzaktnim brojčanim podacima potkrijepljena su ranije data opisna izvješća o uspješnom djelovanju Bibliobusne službe, te naznačene moguće smjernice za razvoj Službe u budućnosti, u skladu s potrebama i željama korisnika izraženima kroz odgovore na pitanja u anketi.

Dodatak 2, pod nazivom *Riječi naših korisnika*, zaokružuje i zaključuje prikaz povijesti bjelovarske Bibliobusne službe i to kroz razmišljanja samih korisnika bibliobusa. Neposredna svjedočanstva o ulozi i značenju bibliobusa u životima pojedinaca, zapravo o samoj mogućnosti i prigodi čitanja koju im je pokretna knjižnica donijela, vrlo su osobna i dirljiva, te vrijedna posebnog poštovanja, a ujedno i najbolji dokaz da je bjelovarska Bibliobusna služba oduvijek u potpunosti ostvarivala svoje poslanje – donošenja knjige i pisane riječi do svih onih kojima je potrebna.

Zaključak

S obzirom da se bavi dijelom knjižničarstva o kojem se u našoj stručnoj literaturi iznimno malo pisalo – pokretnim knjižnicama, Knjiga *Povijest Bibliobusne službe Narodne knjižnice "P. Preradović" Bjelovar /1972.-2012./* predstavlja neobično dragocjeno i važno djelo za knjižničku struku u Hrvatskoj.

Autori opisuju razvoj bjelovarske Bibliobusne službe do u detalje, sustavno i znanstveno precizno, a povrh toga - stavljajući povijesno utvrđene činjenice u kontekst širih društvenih zbivanja - donose i vlastite zaključke o uzročno-posljedičnim vezama između pojedinih povijesnih događanja i okolnosti te njihovog utjecaja ne samo na bjelovarsku Knjižnicu i njene Bibliobusne službe, nego i na hrvatsko knjižničarstvo u cjelini. Tako ovo djelo prerasta u više od povijesnog prikaza jer osim podataka o razvoju jedne pokretne knjižnice, donosi i vrlo zanimljivu priču o životu i ustrajnom radu mnogih knjižničara tijekom nekoliko desetljeća, o isprepletenosti njihovih sudbina sa životima i sudbinama knjižničkih korisnika kroz više naraštaja, kao i o utjecaju kojeg su na knjižnice općenito imala zbivanja u okruženju.

Između redaka teksta koji donosi pregršt podataka i detalja o načinu organizacije pokretne knjižnice, stajalištima, programima ... može se iščitati koliko je ustrajnog i vizionarskog rada knjižničara bilo potrebno kako bi se ostvarili svi nabrojani i opisani rezultati. U uspješan rad Bibliobusne službe uložen je požrtvovan i poletan rad članova svih bibliobusnih posada - knjižničara i vozača koji iz dana u dan tijekom godina i desetljeća s jednakim žarom, velikom stručnošću, ali i iznimnom humanošću obavljaju knjižnično poslanje i pružaju knjižnične usluge korisnicima na stajalištima.

Također, jasno je vidljiva velika briga matične knjižnice o ovom dijelu knjižnične djelatnosti: u rad Bibliobusne službe, od samih njenih početaka pa sve do danas utkana je stalna i organizirana podrška matične knjižnice u cjelini, stručno znanje i zajednički rad mnogih zaposlenika matične knjižnice, koji je pokretnoj knjižnici osigurao neophodnu i stalnu logističku podršku u provođenju svih aktivnosti.

Opisujući jednu bibliobusnu službu, ova knjiga istovremeno oslikava stanje i trenutak u razvoju knjižnične djelatnosti u Hrvatskoj u cjelini, jer pojedini razvojni momenti u radu bjelovarske Bibliobusne imaju i mnogo dodirnih točaka s razvojem drugih bibliobusnih službi u Hrvatskoj. Stoga ovo djelo može odlično poslužiti i kao model drugim službama pokretnih knjižnica koje to još nisu učinile da na sličan način pridu istraživanju i zapisivanju činjenica o svojoj vlastitoj povijesti. Za stvaranje stvarnih planova razvoja koje bilo koja knjižnica - stacionirana ili pokretna - želi ostvariti u budućnosti, ona mora poznavati i svoju prošlost, a prvi i to vrlo uspješan korak k tome cilju Bibliobusna služba Narodne knjižnice "Petar Preradović" Bjelovar ostvarila je upravo ovom knjigom.

Ljiljana Vugrinec